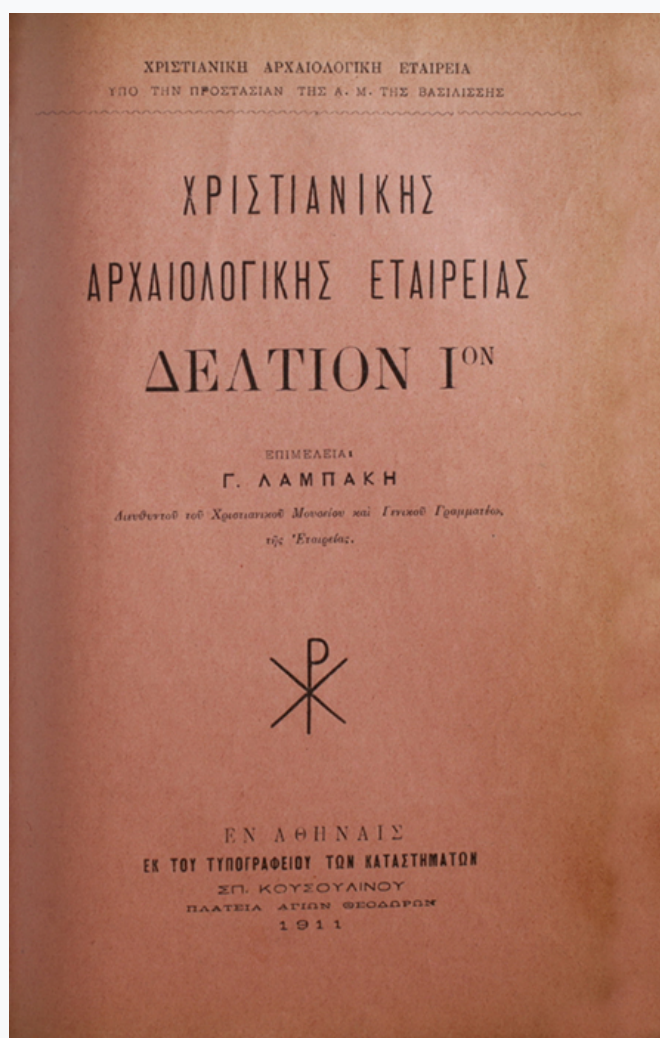

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 10 (1911)

Δελτίον ΧΑΕ 10 (1911), Περίοδος Α'

Ο εξ Αλαγονίας Προκόπιος, Οικουμενικός Πατριάρχης

Δημήτριος Χ. ΔΟΥΚΑΚΗΣ

doi: [10.12681/dchae.1663](https://doi.org/10.12681/dchae.1663)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΔΟΥΚΑΚΗΣ Δ. Χ. (2013). Ο εξ Αλαγονίας Προκόπιος, Οικουμενικός Πατριάρχης. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 10, 72–74. <https://doi.org/10.12681/dchae.1663>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ο εξ Αλαγονίας Προκόπιος, Οικουμενικός
Πατριάρχης

Δημήτριος ΔΟΥΚΑΚΗΣ

Δελτίον ΧΑΕ 10 (1911), Περίοδος Α' • Σελ. 72-74

ΑΘΗΝΑ 1911

Ο ΕΞ ΑΛΑΓΟΝΙΑΣ ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Ὁ Προκόπιος ἐγεννήθη ἐν Σιτσόβη τοῦ δήμου Ἀλαγονίας τῆς ἐπαρχίας Καλαμῶν τῷ 1730 ἐκ τῆς οἰκογενείας Πελεκάνων ἔλκει τὸ γένος, καὶ καθὼς ὁ ἴδιος ἀναφέρει⁽¹⁾ «δωδεκαετῆς ὢν ἀφικόμεν παρὰ τῷ ἐπιδήμῳ αὐταδέλφῳ μου κυρίῳ Νεοφύτῳ, τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν διδασκόμενος ἀρχιερατεύοντι ἐν τῇ κατὰ τὴν Θράκην ἐπαρχίᾳ Γανὸ χώρας⁽²⁾».

Ἀνδρωθεὶς ἐκάρη μοναχός, καὶ ἐπὶ τῆς Πατριαρχίας Σεραφεῖμ ἐκλογῇ καὶ ψήφῳ κανονικῇ ἐχειροτονήθη Ἀρχιερεὺς Γάνον καὶ χώρας διαδεξάμενος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νεόφυτον ἀποθανόντα 1749.

Ἐχειροτονήθη δὲ ἐν τῷ ταῷ τῆς Ὑπεραγίας τοῦ Μωχλίου κατὰ τὸ αὐγνθ' Ὀκτωβρίου δ' ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου Λαρίσσης κύρ Μελετίου ἔχοντος συλλειτουργοὺς τοὺς ἀρχιερεῖς Προηλάβον καὶ Βονίτζης.

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῇ ἀρχιεράτευσεν ἐπὶ δεκαετίαν καὶ τέσσαρας μῆνας, εἴτα ἀποδημήσας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἕνεκα ὑποθέσεων τῆς ἐπαρχίας του· κατὰ δ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν οἱ χριστιανοὶ τῆς Σμύρνης εἶχον διενέξεις μετὰ τοῦ Μητροπολίτου των κύρ Καλλινίκου, καὶ διὰ κοινῶν ἀναφορῶν δημογερόντων ἐζήτησαν ὡς μητροπολίτην των τὸν Προκόπιον ἕνεκα τοῦ πρώτου χαρακτῆρος του καὶ τῆς εὐρείας πσλνμαθείας του. Ἀλλὰ τοῦ πάντα καλῶς οἰκονομοῦντος καὶ μετατρέποντος Ἀγίου Θεοῦ, οὕτως εὐδοκήσαντος, ἵνα ἡσυχάσωσιν ἅπαντες, οἷς οἶδε κρίμασιν τὸν μὲν κύρ Καλλνίκον διὰ ψήφων κανονικῶν μετατίθενται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Τυρνάβου, ἐμὲ δὲ μετὰ δακρύων καὶ ἄκοντα εἰς τὴν τῆς Σμύρνης κατὰ τὸ ἔτος αὐτοῦ τὸ σωτήριον Ἰανουαρίον κδ' ἐπὶ τῆς πατριαρχείας κύρ Θεοδοσίου. Διατρίψας ἐκεῖσε ἐπὶ διορθώσει τῶν χρῶν αὐτῆς δεκαμνηαῖον καιρὸν ἦλθον εἰς Σμύρνην δ' τοῦ Δεκεμβρίου ἀπολαύσας ὑγιαίνοντα, εἰ καὶ στασιάζοντα τοὺς εὐλογημένους

(1) Κώδιξ Μητροπόλ. Σμύρνης Α. σελ. 632.

(2) Πόλις εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης τανῦν Γανόχωρα (Ἑλλ. Ξενοφ. Βιβλ. Ε').

μας χριστιανούς, οἵτινες ὑπεδέξαντό με φιλοφρόνως καὶ γηθοσόνως εἶησαν δὲ εὐλογημένοι ἅπαντες παρὰ Θεοῦ κυρίου Παντοκράτορος».

Αἰτετέλεσε δὲ εἰς Σμύρνην ποιμαίνων ἐπαξίως καὶ θεαρέστως τὸ ποίμνιον του μέχρι τοῦ ἔτους 1785. Κατὰ δὲ τὸν μῆνα Ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξελέγη παρὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἕνεκα τῆς μεγίστης πολυμαθείας καὶ τῆς σεμνότητός του Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ὁ Προκόπιος διαδεξάμενος τὸν θανόντα Γαβριὴλ⁽¹⁾ καὶ διώκησε τὰς ἐκκλησίας μέχρι τῆς 30ῆς Ἀπριλίου τοῦ 1789, ὁπότε ὁμως ἕνεκα τῆς ραδιουργίας τῶν μοναχῶν καὶ συνοδικῶν τινῶν διεβλήθη παρὰ τῇ Πύλῃ καὶ πανθὺς ἐξωρίσθη εἰς τὴν ἐν ἀγίῳ ὄρει μονὴν τῆς Λαύρας, ὅτε καὶ πάλιν μετακλήθεις παρέμεινεν ἐπὶ τετραετίαν ὡς Πατριάρχης. Ὁ Ὑψηλάντης λέγει τὰ ἑξῆς.

«Ὁ ἀπολίτετος τρόπος του ἐπροξένησε τὴν ἐπιζήμιον πτώσιν τοῦ ἀνδρός, ἄλλως ἐλλογίμου εἰδήμονος τῇ γραφῇ καὶ παιδείᾳ καὶ μαθήσει κεκοσμημένον καὶ φιλακολονθία σεμννομένον. Ἀμέριμνον οὖν ὄντα τὸν Πατριάρχην καὶ μηδὲν πτώσιν ὑποπιεζόμενον ἐλθὼν τσαούσης εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῇ 1^ῃ Ἀπριλίου 1789 ἐπὶ Σουλτάνον Σελὶμ Γ' μὲ φριμάνι ἐξορίας εἰς τὴν Μιτυλήνην τὸν ἐπῆγεν εἰς τὸ Γιουμουρῦ κατὰ τὴν συνήθειαν. (Ἀθ. Ὑψ. Τὰ μετὰ τὴν ἀλ. σελ. 713»).

Ὁ Προκόπιος ἦτο λίαν φιλακόλουνθος, ἀναγινώσκων πάντοτε μόνος ἐπ' ἐκκλησίαις ὅλας τὰς προφητείας μὲ εὐχαρίστησιν τῶν παρόντων καὶ ἐκκλησιαζομένων χριστιανῶν, συνεχῶς δὲ ἐξεφώνει λόγους ἐπ' ἐκκλησίαις μετ' εὐφραδείας καὶ ῥητορικῆς δεινότητος καὶ ἵνα καθ' Ὅμηρον εἴπω, «τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γίνκεϊαν ρέειν αἰδὴν⁽²⁾ καὶ ἔπειθε τὸ ποίμνιον του εἰς τὸ νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς βασιλικὰς προσταγὰς ἀπαρασαλεύτως. Ἐνεκα δὲ τοῦ ἐλεγκτικοῦ καὶ ὀργίλου χαρακτῆρος του δὲν ἦτο ἀρεστὸς εἰς τοὺς μοναχοὺς καὶ εἰς τοὺς λίαν τετυφωμένους συναδέλφους του, τοῦτον ἕνεκα ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σελὶμ τοῦ Γ' τὸ 1789 ἐξωρίσθη αὐθις εἰς Μιτυλήνην⁽³⁾.

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας του ἐξετέλεσε τὰς ἑξῆς πράξεις.

- 1) Συνεστήθη ἡ ἐν Ὁδησσῷ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὴ κοινότης.
- 2) Προσηρτήθη ἡ ἐν Ἀντιγόνῃ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Καρίας εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου διὰ Πατριαρχικοῦ σιγγιλίου.
- 3) Συνεστήθη ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Μυρέων κατὰ Μάρτιον τοῦ 1786, καὶ περιελήφθη τὸ Διβύσιον καὶ τὸ Καστελλόριζον εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

(1) Ἀθ. Ὑψηλάντου τὰ μετὰ τὴν ἄλωσην σελ. 641,

(2) Ὅμηρ. Ἰλ. Α. 239.

(3) Ἀθ. Ὑψηλ. τὰ μετὰ τὴν ἄλωσην σελ. 714.

4) Ἡ ἔνωσις τῆς Ἐπισκοπῆς Ὡλένης (νῦν Καλαβρύτων (μετὰ τῆς Μητροπόλεως Π. Πατρῶν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1786.

5) Συντηρώθη ἡ ἐν Ἰωαννίνοις σχολὴ τοῦ Γκιούμα μετὰ τῆς Στανροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ Ζίτωνος (¹).

6) Ἡ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος κύρωσις τῶν στανροπηγιακῶν δικαίων τῆς ἐν Κύπρῳ «Μονῆς Κύκκον».

Ἀρχιδιάκονος δ' αὐτοῦ ἐγένετο ὁ ἐκ Δημητσάνης Γρηγόριος ὁ Ε' ὁ καὶ ἀπαγχονισθεὶς εἰς τὴν Πύλην τῶν Πατριαρχείων κατὰ τὸ 1821.

Γηραιὸς ἤδη ὁ Προκόπιος ἔγνω νὰ παραιτηθῇ, καὶ νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν ἑαυτοῦ γεννέτειραν, ἔνθα διῆλθε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του. Ζήσας δὲ ὀλίγα εἰσέτι ἔτη ἡρεμος καὶ γαλήνιος παρέδωκε τὸ πνεῦμα ἐν Σιτσόβῃ τῇ 13 Μαρτίου 1814, ἐν βαθεὶ καὶ καλῷ γήρατι ἐν εἰρήνῃ τελειωθείς.

Τεθάπται δὲ ἔξωθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Νικολάου. Μετὰ δὲ τὴν νενομισμένην διαμονὴν ἐν τῷ τάφῳ τοῦ σκηνώματος αὐτοῦ, γενομένης ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων αὐτοῦ, μετεκομίσθησαν ταῦτα ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Μαρδακίου (²). ἐπὶ τοῦ ἐμπεριέχοντος αὐτὰ κιβωτιδίου γέγραπται ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή: «Προκόπιος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐκ Σιτσόβης γεννηθεὶς κατὰ τὸ 1730 καὶ ἀποθανὼν κατὰ τὸ 1814».

Δημαρχοῦντος κατὰ τὸ ἔτος 1876 τοῦ Ἀναστασίου Θεοφιλοπούλου, προὔτεινον εἰς τὸ Δημοτ. Συμβούλιον τοῦ Δήμου Ἀλαγονίων, ἵνα δαπάναις τοῦ Δήμου ἀνεγερθῇ κοιτάφιον, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε οὐδὲν ἐξετελέσθη, πιστεύομεν δὲ νῦν δημαρχοῦντος τοῦ εὐπαιδευτοῦ ἱατροῦ κ. Γ. Μασουρίδη, ἵνα ἐκτελέσῃ τὸν κοινὸν πόθον τῶν συμπολιτῶν του.

Ὁ χρυσοῦφαντος σάκκος αὐτοῦ εὔρεται νῦν ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, καὶ φορεῖται ὑπὸ τῶν νεωστὶ διοριζομένων ἡγουμένων τῆς Μονῆς.

Συγγενεῖς αὐτοῦ σφύζονται εἰσέτι, καὶ φέρουσι τὸ ἐπώνυμον Πατριαρχέας, ὧν μέλη τινὰ εἰσὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἐγγραφον ἐν Ἀθήναις κατὰ μῆνα Νοέμβριον τοῦ 1910.

ΔΗΜ. Χ. ΔΟΥΚΑΚΗΣ
Καθηγητὴς
Καλαματιανὸς

(¹) Τὸ σγγίλιον τοῦτο ἐκυρώθη ἐπὶ τῆς Πατριαρχίας Γρηγορίου τοῦ Ε'. (Πατριασὸς Τομ. 10, σελ. 136.

(²) Μονὴ διατελευμένη κειμένη εἰς τὸ χωρίον Μεγάλῃ Ἀναστασόβα.